

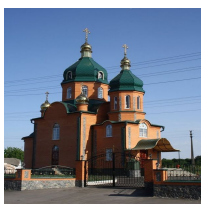
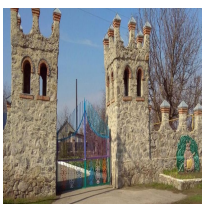
А. І. Шушківський

Ольшаниця

ОЛЬШАНИЦЯ – село Білоцерківського (до липня 2020 – Рокитнянського) району Київської області. У жовтні 2020 Ольшаниц. сільс. раду зараховано до Рокитнян. селищ. громади. О. знаходиться у лівобереж. частині Поросся, на р. Горохуватка (притока Росі, бас. Дніпра), за 114 км від Києва, бл. 50 км від м. Біла Церква та смт Ставище, 20 км від м. Тараша (обидва – Білоцерк. р-ну) і 12 км від смт Рокитне. Неподалік проходить межа з Обухів. р-ном Київ. обл. (відстань до Кагарлика 38 км, до Богуслава та Миронівки – 30 км). На правому березі Росі – с. Бушеве Рокитнян. громади. Пл. О. 5,3 км². За переписом насел. 2001, проживали 2493 особи; станом на 1 січня 2021 – 3204 особи; переважно українці. Залізнична ст. Ольшаниця (відкрита 1876). Між О. (за 2 км) та с. Шарки (за 3 км; нині Рокитнян. громади), побл. Горохуватки В. Хвойка (кін. 19 – поч. 20 ст.), М. Брайчевський і М. Кучера (1947, 1972) та Б. Рибаків (1966) дослідили залишки давньорус. городища, з яким пов'язують літописне м. Торчеськ (серед ін. гіпотетич. локалізацій – с. Торчиця Ставищен. громади та Кагарлик). На думку П. Раппопорта, його зведено на місці скіф. укріплення. Через О. проходить Змієвий вал, що тягнеться до с. Саварка Богуслав. громади. У гирлі Горохуватки – Бушев. давньорус. городище, що має напівкруглу форму, розміри 180 x 250 м. Окрім уламків давньорус. посуду, на ньому зібрані матеріали ранньозаліз. часу та кін. 1 тис. н. е. В околицях О. виявлено артефакти черняхів. культури, обстежено давньорус. й кочівниц. кургани, знайдено скарб рим. монет. Місц. археол. знахідки підтверджують літописні повідомлення про діяльність Ярослава Мудрого щодо зміцнення пд. рубежів Київ. Русі. О. вперше згадується у писем. джерелах 1518. Є 2 версії щодо походження назви: від прізвища князів Ольшанських (на думку деяких дослідників, О. була їхнім вотчин. селом); від давніх тутешніх заростей вільхи. 1527 русько-литов. військо на чолі з К. Острозьким здобуло перемогу над татар. військом. Після Люблін. унії 1569 село від Великого князівства Литовського відійшло до Польщі. Жит. брали участь у Визв. війні під проводом Б. Хмельницького. 1648–74 – у складі Білоцерк. полку. Від поч. 1650-х рр. до 1674 – сотенне містечко. 1680 зведено Свято-Троїц. (у 18 ст. перейменовано на архістратига Михаїла, 1808 закрито), 1740 – Преображен. церкви. 1790 було 130 дворів, проживали 1004 особи. Після 2-го поділу Польщі 1793 О. відійшла до Рос. імперії. 1797–1925 – у складі Київ. губ.; 1797–1919 – Васильків., 1919–23 – Білоцерк. пов. До 1880-х рр. і 1918–23 село було волос. центром; від 1880-х рр. до 1918 належало до Рокитнян. волості. У 1-й пол. 1860-х рр. мешкали 1828 православних і 34 католики. Багато десятиліть

село належало графам Браницьким (від кін. 18 ст.), на Рокитнянщині воно було в них на 3-му м. (після Синяви та Рокитного) за прибутковістю (у серед. 1860-х рр. щоріч. дохід – переважно від с. господарства – становив 9414 руб.). Мали 1806 дес. землі та 2025 дес. лісу; працювали їхні млин (200 руб. на рік) і винокурня (204 руб., 125 відер на рік). 1872 відкрито однокласну нар. міністер. школу (від 1902 – двокласна). 1886 – 223 двори, 2161 мешканець. До поч. 20 ст. О. стала казен. селом. 1900 у ній – 651 двір, 3485 жит.; у с-щі залізнич. ст. Ольшаниця – відповідно 5 і 33. Тоді ж діяли церква, синагога, нар. міністер. школа, школа грамоти; працювали винокур. завод селянина І. Коменданта, казенна водяна та 4 селян. вітряних млини; земел. фонд становив 6482 дес., з них поміщикам належали 4099, селянам – 2312 дес. Під час воєн. дій 1918–20 влада неодноразово змінювалася. 1923–30 – у складі Білоцерк. округи; від 1932 – Київ. обл. Якщо у документах Рос. імперії («Списокъ населенныхъ мѣсть Киевской губерні», 1900) село фігурувало як О., то від поч. 1920-х рр. деякий час в офіц. джерелах вживали назву Вільшаниця («Список поселень Київщини», 1924; обидва – Київ). 1923 у Вільшаниц. сільс. раді (с. Вільшаниця, ст. Вільшаниця та маєток Вільшаниця) був 1041 двір, мешкали 4245 осіб. У тому ж році з ліквідованих Бакумів., Вінцентів., Ольшаниц. волостей утвор. Телешів. р-н (1925 розформований). 1925–62, 1966–2020 – село Рокитнян., 1962–66 – Таращан., від 2020 – Білоцерк. р-нів. Жит. потерпали від голодомору 1932–33 (встановлено імена 182-х жертв), зазнали сталін. репресій. Від 25 липня 1941 до 7 січня 1944 – під нім. окупацією. Нацисти вбили 36 осіб. Діяло підпілля. На фронтах 2-ї світової війни воювали 465 воїнів-земляків, з них 233 загинули. Від 1950-х рр. до 1972 Ольшаниц. сільс. раді було підпорядк. с. Бушеве. 1958 побудовано цегел. завод. 24 лютого 2022 село зазнало рос. ракет. удару, внаслідок якого відбулося загоряння на складі боєприпасів військ. частини. Нині працює хлібоприймал. підприємство. Діє Ольшаниц. лісництво (2702,4 га) Богуслав. ліс. господарства. В О. – заг.-осв. школа, дитсадок; Будинок культури, б-ка; амбулаторія заг. практики сімей. медицини. 2011 освячено новозбудовану церкву архістратиґа Михаїла. У с. Бушеве збереглася дерев'яна трикупол. Свято-Троїц. церква (1760; пам'ятка архітектури нац. значення). Від 1970 її дзвіниця міститься у Музеї нар. архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини у м. Переяслав Бориспіль. р-ну Київ. обл. В О. народилися: лікар-гігієніст, академік НАМНУ О. Яворовський, історик Т. Чухліб, видавець, громад. діяч П. Комендант, письменник І. Логвиненко, бандурист, майстер з виготовлення бандур П. Гончаренко.

Фотоілюстрації

Рекомендована література

1. Похилевичъ Л. Сказанія о населенныхъ мѣстностяхъ Кіевской губерніи. К., 1864;
2. Антоновичъ В. Б. Археологическая карта Кіевской губерніи. Москва, 1895;
3. Рокитнянщина: Істор. нарис. К., 2008;
4. Черкас Б. Ольшаницька битва 1527 р. // Україна в Центрально-Східній Європі (з найдавніших часів до кінця XVIII ст.). 2008. Вип. 8;
5. Міста і села України. Київщина. Кн. 2. К., 2010;
6. Перерва В. Графи Браницькі: підприємці та меценати. Біла Церква, 2010.

Бібліографічний опис:

Ольшаниця / А. І. Шушківський // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2022. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-76756>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).